

Richardo Reis Tahitin

36. Második levél Bernardo Soareznek

*Tegnap éjjel, régi morva bányáslámpám fényénél –
mióta hurcolom magammal,
nyolcszögletű lámpa és minden oldalán
egy-egy törpe van, bányászszerszámokkal.
A hét törpét azonosítottam már,
de fogalmam sincs, ki lehet a nyolcadik?
És arról sem, hova tűnt Hófehérke? –
Fernando régi füzetait olvastam,
még hősi ifjúságunkban bízta rám,
már nem is tudom, miért?
Önmagát elemzi, rá jellemző lankadatlan mohósággal
mindig vizsgálógtam émelítő narcizmusától!
Ne mindig mindent elsietve, ne mindig mindent idő előtt.
„...hatalmas gyöngédséggel és jósággal együtt
egy ezekkel teljesen ellentétes elem került be jellemembe,
a szomorúság, az egocentrizmus, vagyis az egoizmus eleme,
amelynek kettős hatása van: eltorzítja és károsítja
a többi tulajdonság fejlődését...”*

*De miért vagyunk ennek is mi a kárvallottjai,
kedves Bernardo?
Ajánlanám, lázadj fel zsarnoksága,
szűklátókörű, beteges önzése ellen,
tedd pénzzé ingóságaidat,
vedd meg a hajójegyet s gyere Tahitibe!
Elvégre már Rilke is megírta:
du musst dein leben andern!
Szeretettel várlak.
Itt mindig süt a nap,
táncol a hullámsapkás tenger,
a dzsungel titkokat rejt,*

*gyönyörűek a lányok
és a misztikus bálvány, a hold arca
átcsábít egy másik, jobb világba...
Ne tétovázz! Gyere!*

37. A halál belovagol Perzsiába

*Napszemüvegben a halál belovagolt
a perzsa városba. Négy óra volt.
A semmi körözött ferde ellenfényben,
tornyok várták, házak, ugrásra készen.
A geometria hobbant ragyogása
nyűgözte le, a porszemcsék tánca.
Mustársárgán villódtak az épületek.
Kénsárgán virágok, citromsárgán kövek.
Rózsaszín szemüvegen át lilának, hupikéknek
tűnik minden sárga, úr az enyészet.
Lova patája alatt kérdőjelek
sűrűsödnek, el nem hobbant porszemek.
Ballusztrádok, tornyok, mellvédek, oszlopok,
kiszáradó szökőkút – minden elforog,
csak a szél ordít az sikátorokban,
lovagol a halál, halott városban.
Próféta zászlaja csattog a tornyokon,
az utca porában sunyi patkány oson.
Hatalmas platánfa alatt férfi várja,
„Hát megjöttél? – Máris villan a kaszája. –
Engem elragadhatsz. A többivel mi lesz?”
„Miféle többivel? Ki beszél itt kihez?
Őket is elviszem!” „De hát ők nem élnek,
azaz élnek mégis, bennem, bennem élnek.”
„Akkor veled halnak!” „Nem ilyen egyszerű!”
„De nem is bonyolult. Ha borúra derű,
értük is eljövök. Nyugodj már meg végre,
költő vagy, készülődj boldog öröklétre!”
Aztán nézelődik a halott városban.
Tutul a szél sunyin a sikátorokban.
Elgondolja, régen, mikor még itt voltak
a perzsák, asszonyok karjába omoltak,
fuvola feleselt, gordonka brummogott,
álruhában Harun az utcán battyogott.
A városkapunál koldusai várták,
gyönyörű leányok pengették a hárfát,*

sütötték a tortát, mert a koldustorta
hihetetlen finom. Evett a kalifa.
Őt is megkínálta. Mielőtt elvitte
Harun al Rasidot, a tortáját ette.
A koldustortáját. Régen volt az igaz,
ha ugyan igaz volt s ha ez nektek vigasz.
Mélázik a halál, s a perzsa városból,
szürkülődik immár, mélán kilovagol.
„Engem elragadtál, a többivel mi lesz?”
„Mi lenne?” A halál indul a többihez.

38. Második levél Tejve külön bájójának

„...a gyönyör a kutyák osztályrésze, a panasz az
asszonyoké, a férfié csupán a becsület vagy a
hallgatás.”

Álmomban egy orvosi váróteremben ültem, én, az orvos,
öregék, törődöttek, betegek között.
A félhomályos szobában a kloroform szaga,
a betegek kipárolgásával vegyült és émelyített,
s patkányok surrogtak a sötét sarkokban.
Valahol egy távoli szobában tizenkettőt ütött az óra.
Kinyílt az ajtó és a hetes számú beteget
szólította egy fehér ruhás, főkötős ápolónő.
Rápillantottam kezemben szorongatott cédulámra,
tizenhárom, még várnom kell, gondoltam bódultan.
Ne érts félre, a helyzetet számtalanszor átéltem már,
mindenképpen túl hosszúra nyúló életem során,
de mindig én voltam benn a szobában,
én hallgattam a betegek
egymásnak ellentmondó panaszárait,
én vizsgáltam meg őket, felírva a gyógyszereket,
én mondtam néhány biztató szót,
még a reményteleneknek is,
akiknek semmi esélyük nem volt a gyógyulásra.
Hát meglehetősen szokatlan volt,
hogy most kinn várok,
és pontosan a tizenhárom cédulával a kezemben.
Egyszerre megváltozott a szereposztás,
talán, hogy tapasztalhattam én, az orvos, hogy
milyen érzés sivár váróteremben várakozni,
törődöttek, elkeseredett, szenvedő betegek között.
Borzongtam.

És az is megdöbbenő volt,
hogy nem a nyolcas számot szorongató beteget
szólította a szigorú, főkötős nővér,
hanem az ötvennégyest, s ez,
esélyeimet illetően semmi jót nem ígért.
Saját praxisomban ilyesféle anarchia,
Báróm, egyszerűen elképzelhetetlen volt,
nálam, a kettes számú után
a hármas következett, majd a négyes,
fel sem tudtam fogni, milyen rendszer szerint
szólítja a bent ülő, láthatatlan kolléga a betegeket?
S már, amikor arról is lemondtam,
hiszen váratlanul egy nyolcszázötvenkilences
számot szorongató öregembert szólítottak,
hogy valaha bejutok
s megtudhatom, miért is vagyok itt,
egyszerre a tizenhármas számot mondotta a nővér,
kedvetlenül rám pillantva
s én kihúзва magam, mint egy gavallér,
aki randevúra igyekszik, besétáltam a szobába.
Itt az álom sajnálatosan megszakadt. Felriadtam.
Szívem verését hallgatva figyeltem
a homályban ugrásra kész állatokra
emlékeztető bútorokat, és féltem.
Soha nem tudom meg már, hogy
álombéli kollégámnak mi lett volna a diagnózisa
s azt se, hogy van-e esélyem a gyógyulásra,
ha ugyan egyáltalán beteg vagyok?

39. Az élet betegsége

Portugál költő volt. Vakító, fénylő szellem.
A futuristákért és a hurrikért rajongott.
A nők érte rajongtak, de elkerülte őket.
Abszintot ivott, várta, nyelje el látomása.
Előtte fékezett a nagy Marinetti autó,
üvegkalappal fején integetett a Mester,
de ő nem utazott el, a párizsi restikben
várta, hogy jöjjön érte ama híres zöld angyal,
aki John Dee mágus előtt is megjelent, és
ígérte, hogy segíti, hatalmat és erőt ad.
Mit nekem arany, dollár? – A költőnk már üvöltött. –
Ha nincsen örök élet, nem ér az egész semmit.

Ilyen állapotában találta meg egy kislány.
Már régóta figyelte, tetszett neki a költő.
Felvitte hát magához és el is csábította,
de reggelre otthagya, dolga volt valahol.
És költőnk, akinek ő volt legelső kalandja,
úgy érezte, becsapták, értelmetlen az élet.
Ennek az éjszakának nem lehet folytatása,
akkor hát miért éljen, és bevette a sztrichnint.
És nagy társaság előtt, – őket tanúnak hívta! –
szobája közepén, egy pamlogon haldokolt.
Halála lett a végső, utolsó alkotása.
Pedig jó szerető volt! sírt temetésén a lány.
Végül a stricimet is kidobtam volna érte.

40. Második levél Alexander Searchnak

Alexandriában, ebben a rejtelmes városban,
ahol Európa találkozik Ázsiával, és sötétedés után,
a kietlen síkatorokban hamar
kést kaphat hátába a gyanútlan vendég,
van egy bár, ahol 1918 vagy 1919 sivár őszenek
egyik különösen nyomasztó napján,
amikor minden látványosan haldokolt körülöttünk,
találkozhattam a város különöc, öreg költőjével.
Sarokasztalnál ült egyedül,
poharában arcát hosszan elnézegette.
Nem foglalkozott semmivel, tágra nyílt szemében
lányos arcú fiúk vonaglottak s távolabb dübörgött a tenger.
Odamentem s bemutatkoztam, ijedten nézett fel,
összerezzen, tétován vigyorgott.
„Nem, nem ismerem Pessoa urat –
mondotta kifogástalan angolsággal –,
sajnos nem volt ez idáig szerencsénk, kereskedő, netán hajós?”
„Nem! Költő! – jöttem indulatba –, költő, mint ön!”
De ő széttárta a kezét, tehetetlenül.
„Sajnos nem ismerem a költeményeit! – szontyolodott el –,
bizonyára nagyon szépek.”
„Hogyan?! Hát nem küldte el őket Önnek?”
„Hogy mondotta? Pessoa? Senki? Semmi? –
és elfordult, közönyösen vetve oda –
lehet, hogy ott vannak valamelyik felbontatlan borítékban,
tudja, mostanában nem foglalkozom a postával,
titkárom is beteg, s amúgy sem tudok portugálul. –

Hirtelen merőn rám nézett. –
Maga, maga a költő, doktor úr, ne is tagadja.
Azt tanácsolom, sétáljon végig a főutcán,
el egészen a Hippodromig,
s csodálja a várost, mert csodálatos.
Menjen el a világítótornyhoz,
nézze a tengert,
hiszen ezt látta Antonius is,
aztán csak Kleopátrát! –
s hirtelen fordult el,
érdeklődését egy belépő fiú köthette le,
olyan volt, mint egy fiatal görög isten. –
Na, nem adja ide? – fordult felém vigyorogva –,
ne is tagadja, maga a költő,
nem az a hogy is mondta, Pessoa...”
De én akkor már messzire jártam
s eldöntöttem, többé nem ismerkedek költőkkel,
elég ha minden nap láthatom magam,
beretválkozás közben a tükrőben.
A tengert, a világítótornyból sajnos nem nézhettem meg,
mert elborult az idő, zuhogott,
s így soha nem tudhatom meg,
mit láthatott a balszerencsés Antonius,
hogy utána csak Kleopátra bűvölte el,
mindenesetre beteg állatként nyögdecsejt,
hallhatóan szenvedett a tenger,
mintha végleg feladta volna a reményt.

Még aznap délután tovább utaztam Kairóba.